

waarbij je nauwelijks naar buiten kunt kijken. Zo is elke sociale controle onmogelijk.' De 'Zwarte Madonna' is al vanaf het begin af aan een steen des aanstoots. Dit geheel met zwarte tegels afgewerkte gebouw is ontworpen door Carel Weeber, wiens bouwkunst door een Haagse architect werd omschreven als 'hard, dominant en autoritair....Weeber veronachtzaamt het 'menselijke' en hij maakt woongenot ondergeschikt aan vorm en materiaal.' Na de oplevering ontstonden bovendien problemen, die doen denken aan een wooncomplex uit de jaren '50 of '60: vernielingen, vervuiling, a-sociaal gedrag, onveiligheid. Volgens critici in de hand gewerkt door de opzet van het complex, volgens Weeber een gevolg van een slecht toewijzingsbeleid van gemeente en woningbouwvereniging. 'Het vereist een zekere discipline om in mijn gebouwen te kunnen wonen', zo zei hij in een interview in de Haagsche Courant, 'maar ze stoppen er juist mensen in die deze discipline niet kunnen opbrengen.'

Geen woonwijk

Naar het buurtberaad toe merkt Weeber op dat het Spuikwartier nu eenmaal geen woonwijk meer is. 'Het (gebied) is veroverd door de binnenstad'. 'Geen woningen op de begane grond? Je ziet in de binnensteden vrijwel nergens mensen op de begane grond wonen.' Het probleem van de sociale veiligheid is volgens hem bovendien niet stedenbouwkundig op te lossen. Dat is een maatschappelijk probleem.⁵

Hoe dit ook zij, de toestand in het Spuikwartier steekt gunstig af bij die van tien, vijftien jaar geleden. Wel is het van groot belang dat het wonen in de binnenstad ook voor de (toekomstige) bewoners plezierig zal zijn. Zij moeten er mede voor zorgen, dat het leefklimaat hier weer aantrekkelijk wordt. Over de 'menselijke maat' is veel discussie mogelijk, maar het is desondanks te hopen dat hiermee bij de verdere ontwikkeling rekening wordt gehouden. Tenslotte zullen de plannenmakers er voor moeten zorgen, dat de binnenstad ook inderdaad aan alle Hagenaars teruggegeven kan worden worden, en niet alleen aan een economische en culturele elite. Maar misschien hoeven we daar niet bang voor te zijn. De wethouder die zo langzamerhand als de verpersoonlijking van het 'nieuwe Den Haag' wordt gezien, is tenslotte socialist.

* Redactie AGORA

1. Projektstaf Binnenstad: *Hart voor Den Haag, Ontwikkelingsstrategieën voor de Haagse binnenstad*. 1987.
2. A.Th. Duivesteijn en J.J. ten Velden: *Aanval op cityvorming Den Haag*. In: *Plan*, 1980-3.
3. Den Haag heeft een jarenlange traditie gekend van bestuurlijke onmacht en besluiteloosheid. Met betrekking tot de binnenstad zijn in de jaren '50, '60 en '70 talloze plannen gelanceerd, zonder dat daar veel van terecht kwam.
4. Stedelijk Overleg Stadsvernieuwing: *Plannen voor een nieuw stadhuis....Mag het een onsje minder wezen?* 1987.
5. Zie bijvoorbeeld de Haagsche Courant van 7-12-1987, 9-4-1985, 3-8-1985.

Den Haag: de hoogte in?

Op de congresdag van de Stichting Hoogbouw, 20 april a.s. in Den Haag, zal prof. dr. R. van Engelsdorp Gastelaars een presentatie geven van het onderzoek *Bouwen aan compact Den Haag: Voor wie? Waar? En hoe hoog?* Dit onderzoek wordt uitgevoerd door drs. E. de Wijs-Mulkens. Zij verzorgde hierop een inleiding.

DRS. E. DE WIJS-MULKENS *

Dat de belangstelling voor het wonen in centrale stadsdelen, ook in hoogbouw aldaar, toeneemt, is nu langzaam doorgedrongen. De oorzaak acht men, niet ten onrechte, gelegen in het steeds verder afbrokkelen van het gezinshuishouden als dominant huishoudtype. Dit ging hand in hand met de vorming van een groot aantal nieuwe typen één- en tweepersoonshuishoudens zonder kinderen. Bestonden vroeger zulke huishoudens vooral uit bejaarden, tegenwoordig vormen ze een veel levendiger gezelschap: jongere alleenstaanden en stellen veelal in de langdurige pré-gezinsfase en oudere maar niet bejaarde stellen in de post-gezinsfase. Eén- en tweeverdieners en VUT-ers. Kleine vieve huishoudens zonder kinderen dus vormen het marktsegment dat de kalme groene suburb voor gezien zou houden. Zó kan ik het formeel beschikbare inzicht gemakshalve schetsen.

Divers

Om twee redenen is het inzicht magertjes te noemen. In de eerste plaats vormen de niet te oude, kleine en bovendien kinderloze huishoudens samen snel een steeds omvangrijker segment de woningmarkt. Ze vormen echter een segment dat zeer divers van aard is. In welke hoek de duidelijkste belangstelling voor wonen in of nabij stadscentra bestaat is niet erg duidelijk en ook niet erg beargumenteerd. In de tweede plaats vormen stadscentra en centrale stadsdelen weer zó'n groot oppervlak en zó'n grote verscheidenheid naar site en situation, dat voor investering meer inzicht nodig is in de speciale standplaats-

behoeften van die verschillende huishoudens. Een typering op tijd- en geldbudgettaire kenmerken levert informatie op over de woonsituatie die daar het best bij past. Er kunnen namelijk verschillende prioriteiten bestaan in een huishouden: ofwel streven naar tijdwinst voor het eigen huishouden, ofwel streven naar meer ruimte. Maar: op een goede standplaats is ruimte duur. Verschillen in prioriteiten bij het traditionele huishoudtype en bij de diverse nieuwe huishoudtypen zullen ontdekt moeten worden. Zo is ongeveer het idee achter het onderzoek 'Bouwen aan compact Den Haag: Voor wie? Waar? En hoe hoog?' Het is een onderzoek van het Instituut voor Sociale Geografie, voornamelijk gesitueerd in de vrije sector. Het wordt momenteel gesponsord door de gemeente Den Haag en de Haagse bouwwereld.

Met behulp van een telefonische enquête-actie werden beschrijvingen gemaakt van de bewoning op een paar locaties gelegen in centraal Den Haag, de rand en de groeikern (Zoetermeer) via een classificatie naar huishoudtype. Een vijftigtal huishoudens werd op grond hiervan geselecteerd en opnieuw benaderd voor een interview. Aan het eind van dat gesprek werd geëxperimenteerd met de hoogte van flatcomplexen. Een hiertoe speciaal voor de Stichting Hoogbouw vervaardigd prentenboek vormde hiervoor de stof. Hiermee kon de geïnterviewde op vier potentiële Haagse hoogbouwlocaties zelf zijn flatgebouw uitkiezen op gewenste hoogte.

Fundamentele analyse gaat vooraf aan marktonderzoek, zo zal prof. R. van Engelsdorp Gastelaars verklaren op het congres van 20 april a.s. Aanleiding tot hoogbouw is er volgens hem pas als aan twee voorwaarden is voldaan. Ten eerste moet er een behoefte bestaan aan zogenaamde netto-woningen: woningen zonder tuin en zonder schuren en zolders. Ten tweede moet er een piek in de vraag bestaan naar die netto-woningen op die en die locatie.

* Medewerkster aan het Instituut voor Sociale Geografie van de Universiteit van Amsterdam

Uit het prentenboek: *locatie Scheveningen*. Foto: Schwenke/Rosbach architecten

